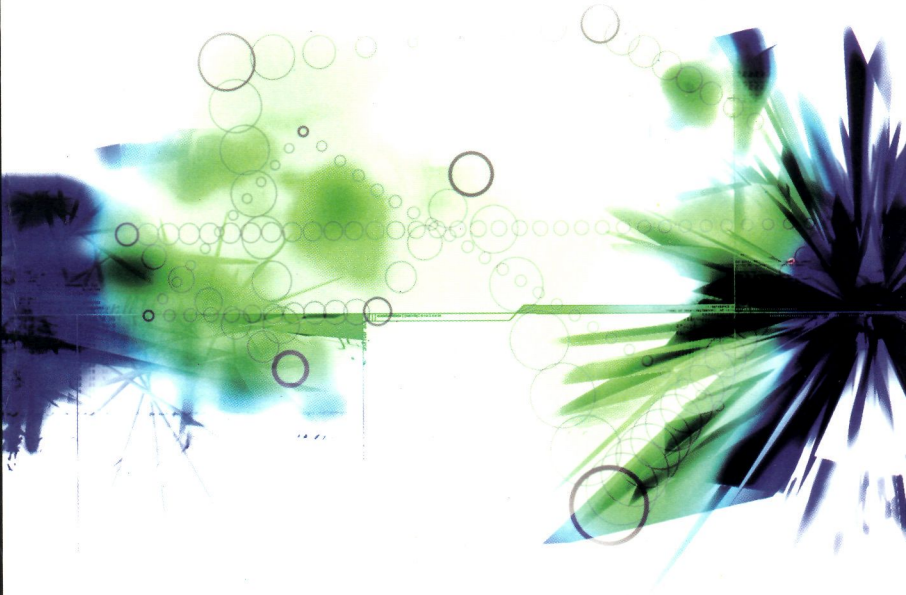

W. V. Quine, J. S. Ullian **bilgi ağı**

W. V. QUINE
J. S. ULLIAN

BİLGİ AĞI

W. V. QUINE, 1908'de Ohio eyaletinin Akron şehrinde doğdu. Oberlin Üniversitesi Matematik Bölümü'nden mezun oldu ve iki yıl sonra Harvard'da Felsefe doktoru unvanını aldı. Kendisine Oxford, Lille, Chicago, Washington, Ohio Devlet, Temple, Akron ve Oberlin üniversiteleri tarafından fahri doktora unvanları ve Colombia Üniversitesi tarafından Butler Alın Madalyası verildi. Britanya Akademisi, Milli Bilimler Akademisi, Amerikan Felsefe Derneği, Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi'nin üyesidir. Harvard'da Edgar Pierce Profesörü olup 1936 yılından beri aynı üniversitede ders vermiştir. Aynı zamanda Oxford, Tokyo, São Paulo üniversitelerinde ve Kollej de France'da misafir profesörlük yapmıştır. Yayınlanmış on dört kitabı arasında, *Word and Object* (Kelime ve Nesne), *Set Theory and Its Logic* (Kümeler Teorisi ve Mantığı), *Mathematical Logic* (Matematiksel Mantık), *Methods of Logic* (Mantık Metotları) ve *The Roots of Reference* (Delaletin Kökleri) vardır.

J. S. ULLIAN, 1930 yılında Ann Arbor'da doğdu. Harvard Üniversitesi Matematik ve Felsefe bölümlerinden mezun oldu ve felsefe doktorasını Harvard'da yaptı. Ullian, Harvard, Standford, Johns Hopkins, Pennsylvania, Chicago ve California üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. Hâlen, 1965 yılından beri Washington Üniversitesi'nde felsefe profesörü olarak öğretim üyeliği yapmaktadır. Felsefe, mantık ve bilgisayar bilimiyle ilgili konularda yazdığı pek çok eseri vardır.

kitâbiyât

Batı Düşüncesi / Çağdaş

W. V. Quine, J. S. Ullian

Bilgi Ağı

Özgün adı: *The Web of Belief*

ISBN 975-6666-14-5

1. Baskı: Ekim 2001

© AVRASYA Yay. Rek. Mat. Eğt. ve Tur. Tic. Ltd. Şti.

Editör: Mehmed Said Hatiboğlu

Yayın Yönetmeni: Ömer Özsoy

Yayına Hazırlayan: A. Hadi Adanalı

Çeviren: A. Hadi Adanalı

Son Okuma: Kasım Gezen

Redaksiyon: Veli Aknar

Dizgi: islâmiyât

Sayfa Düzeni: islâmiyât

Kapak: Nurullah Özbay

Baskı: Özkan Matbaacılık 0 (312) 229 59 74

kitâbiyât

Dr. Mediha Eldem Sokak 41/12 06420 Kızılay ANKARA

tel: 0 (312) 433 24 65 tel&faks: 0 (312) 433 66 68

e-posta: kitabiyat@hotmail.com

BİLGİ AĞI

W. V. QUINE
J. S. ULLIAN

Çeviren
A. Hadi Adanah

ANKARA 2001

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ	7
ÖNSÖZ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	11
İKİNCİ BÖLÜM	
İNANÇ VE İNANCIN DEĞİŞİMİ.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
GÖZLEM	25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KENDİNDEN-DELİLLİ OLMA.....	37
BEŞİNCİ BÖLÜM	
TANIKLIK	49
ALTINCI BÖLÜM	
HİPOTEZ.....	61
YEDİNCİ BÖLÜM	
TÜMEVARIM, KIYAS VE SEZGİ.....	75
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
TASDİK ETME VE REDDETME	85
DOKUZUNCU BÖLÜM	
AÇIKLAMA	95
ONUNCU BÖLÜM	
İKNA ETME VE DEĞERLENDİRME	107
ÖNERİLEN KİTAPLAR.....	119
SÖZLÜKÇE	121
DİZİN.....	123

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Felsefi düşüncemizin gelişmesinde çevirilerin rolü inkar edilemez. Ülkemizde son zamanlarda sayıları artan felsefe çevirileri bir yandan düşünce ufkumuzun genişlemesine, diğer yandan da, dilimizin felsefi terim ve kavramlarla zenginleşmesine yardımcı olmaktadır. Yine son zamanlarda ismini daha sık duymaya başladığımız 'analitik felsefe' çağdaş düşünce dünyasında önemli ve etkili rol oynayan bir akımdır. Bu akımın kaynağı, konuları ve kaderi hakkında pek çok görüşler ortaya atıldı ve hâlâ atılmakta. Bazı yazarlara göre analitik felsefenin başlangıcı antik dönemlere kadar gider ve yine bazılarına göre bu felsefe, artık günümüzde enerjisini tüketmiş durumdadır. Fakat genel kanaat, bu akımın en erken 19. yüzyılın sonlarında başladığı, daha çok İngilizce konuşulan ülkelerde yaygınlaştığı ve halen dinamizminden hiçbir şey yitirmedir.

Elinizdeki kitabın yazarları analitik felsefe ekolüne bağlı olup, eserlerinde felsefi problemlere analitik bakış açısından yaklaşmaktadır. Yazarlar ülkemizde fazla tanınmamakla birlikte, özellikle W. O. Quine 20. yüzyıl felsefesinin "en büyük filozoflarından biri" olarak görülür. Gerçekten de Quine, çalışmaları ile geçen yüzyılın ikinci yarısında 'anlam' ve 'doğruluk' kavramlarını analitik felsefenin merkezine yerleştirmiştir (Bkz. Karel Lambert, "In Memoriam: Willard Van Orman Quine (1908-2000)" *Erkenntnis* (2001) 54: 273-276).

Quine'nın eserleri günümüzde naturalizmin en vurgulu görüşlerini yansıtır. Quine'a göre felsefe ile doğal bilimler arasında bir fark yoktur; felsefenin amacı, doğayı yine doğal bilimlerin metodlarına dayanarak incelemektir. Bilimsel teorileri değerlendirmede geçerli olan ölçütler felsefi tezleri değerlendirmede de geçerlidir.

Bu naturalist yaklaşım, Quine'ı felsefede yaygın bazı tezlerin temelden reddine götürür. Kant'tan beri genel kabul gören analitik-sentetik ayrımı bu tezlerden biridir. Mantıksal pozitivistlerin

son temsilcilerinden Rudolf Carnap'ın eserlerinde de işlenen analitik-sentetik ayırımına Quine derinden kuşku duyar ve bu kuşkusunu "Two Dogmas of Empiricism" ("Tecrübeciliğin İki Dogması") adlı makalesinde net bir dille ortaya koyar. Frege'nin "Sinn und Bedeutung" ("Anlam ve Delalet"), Russell'ın "On Denoting" ("Delelet Üstüne") adlı makaleleri ile birlikte Quine'nin adı geçen makalesi "20. yüzyılda dil felsefesinin en etkili üç makalesinden biri" olarak görülmektedir (Lambert 2001, s. 274).

Elinizdeki eser felsefeye giriş kitabı olmasına rağmen, felsefi literatürde atıfta bulunulan bir çalışmadır. Bununla birlikte, özellikle Quine'nin dilinin kolay anlaşılır olduğunu söylemek zordur. Onun kendine has tarzı ve dikkatle seçilmiş ifadeleri, çevirmenin işini oldukça zorlaştırmaktadır. Bir mantıkçı olarak Quine, bir düşüncüyü mümkün olan en az sayıda kelime ile ifade etmede oldukça maharetlidir. Kitabın da adı olan *The Web of Belief* ifadesi, Quine'a has bir metafordur ve onun bilgi teorisini başarılı bir şekilde yansıtmakta.

Kitabın Türkçe başlığını, orjinaline sadık kalarak, "İnanç Ağı" şeklinde çevirmeyi düşündük. Fakat gerek kitabın içeriğinin bilgi teorisi merkezli olması ve gerekse Türkçede 'inanç' kelimesinin genelde dinî inancı çağrıştırması sebebiyle, Sait Reçber Bey'in "Bilgi Ağı" şeklindeki teklifi daha uygun bulduk.

Çeviri yaparken birkaç konuda danıştığım Sayın Cem Tezer ve Greg Hammond'a, Türkçe metni dikkatle okuyarak ifadenin geliştirilmesine katkıda bulunan Sayın Ömer Özsoy ve Kasım Gezen'e, ayrıca Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki çeviri derslerime katılarak kitabı Türkçeye kazandırmaya beni teşvik eden tüm öğrencilerime teşekkürlerimi sunuyorum.

A. Hadi Adanalı
Ankara, Eylül 2001

ÖNSÖZ

Bu küçük kitap akla uygun inancın incelenmesine kısa bir giriştir. Felsefenin bilgi teorisi, bilim metodolojisi ve dil felsefesi gibi alt dallarına giriş noktaları açarak, felsefi bir alana ait tutarlı bir görüşü sunmayı amaçlamaktadır.

Bu kitap üniversiteye yeni giren öğrencilere verilen İngilizce dersleri için planlanan bir seriye dahil edilmek üzere, on bir yıl önce kaleme alındı. İlk baskısı 1970 yılında çıktı. Kitabın daha çok felsefeye giriş derslerinde kullanılması, bizim için sürpriz oldu. Bu eğilim ışığında onu tekrar gözden geçirerek, zaman zaman, öncesinden daha belirgin felsefi bir tonda kendimizi ifade ettik ve felsefi konuları biraz daha geliştirdik. İlk başta varsayma cesaretinde bulunduğumuzdan daha fazla, okuyucularımızın felsefi zorluklara karşı hoşgörülü olacağını düşündük. Biz yine de hangi alan olduğuna bakmaksızın ve felsefe eğitimi gerekli görmeyerek genelde lisans öğrencilerini hedefledik. Fakat felsefeye ilgiyi arttırmaya çalıştık.

Kitap ilk şekline göre biraz daha genişletildi ve yaklaşık yarısı yeniden kaleme alındı. En merkezî bölüm, "Hipotezler", yeniden düzenlendi ve pekiştirildi. "Açıklama" üzerine olan bölüm, öncesinden daha az yüzeysel bir tez sunmak için neredeyse tamamen yeniden yazıldı. Daha önce hafif biçimde değinilen bir konu olan "Değerlendirme" üzerine beş sayfa eklendi. Akıl-dışıcılığın yakın zamanda yeniden ortaya çıkmasıyla ateşlenen paragraflar yollarını yeni "Giriş'te ve daha sonra gelen değişik bölümlerde buldular. Çoğu pasajlar daha açık olması için gözden geçirildi. Bir "Sözlük" ve "Dizin" eklendi.

Kitabın ilk baskısındaki bazı noktalara yönelttikleri yapıcı eleştirilerinden dolayı Profesör J. J. Smart ve Profesör Edwin Martin, Jr'e teşekkür ederiz. Özellikle birinci baskının sayfalarının çoğuna teker teker, yapıcı ve ayrıntılı tenkidini sunan Profesör Do-